

به نام آن که جان را فکرت آموخت

مربی دروس آزمون‌های مشاورتی بدون استرس

درس، فکر، آزمون

پایه ششم ابتدایی (جلد سوم)

زیر نظر و با مقدمه، دکتر سماکی

تیزهوشان
تیزهوشانه

سرشناسه	:	کولیوند، عباس، ۱۳۶۸ -
عنوان و نام پدیدآور	:	درس، فکر، آزمون پایه ششم ابتدایی (جلد دوم) / پدیدآورندگان ابراهیم مهرپاک، عباس کولیوند، علی رشیدی یکتا، حمیدرضا کریم‌نژاد اصفهانی، معصومه مهدویان؛ زیر نظر و با مقدمه دکتر مهدی شاگردی (شاکری).
مشخصات نشر	:	تهران: تیزهوشان، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	:	۴۸ ص، ع.ج؛ ۲۲ × ۲۹ س.م
فروست	:	سری درس آزمون‌های مشورتی بدون استرس
شابک	:	دوره : ۴-۷۸-۶۲۸۳-۶۰۰-۹۷۸-۳.ج : ۱-۴۳-۷۹۶۰-۶۰۰-۹۷۸-۶۰۰
وضعیت فهرست نویسی	:	فیپای مختصر
شناسه افزوده	:	مهرپاک، ابراهیم، ۱۳۳۹ -
شناسه افزوده	:	شاگردی، مهدی، ۱۳۴۰ - ناظر و مقدمه‌نویس
شماره کتابشناسی ملی	:	۳۷۸۰۰۷۷

www.Tizhoushan.ir

دفتر مرکزی تهران: ۰۲۱ - ۲۲۲۲۲۲۴۴

انتشارات: ۶۶۹۶۰۱۷۵ - ۶۶۹۵۷۵۳۲

تهران - صندوق پست ۱۴۱۵۸ - ۱۶۵۱

فکس: ۶۶۹۷۲۸۵۴

مرکز بخش کتاب تهران: میدان انقلاب - خیابان کارگر جنوبی - روبه‌رو پاساژ بهستان - بن‌بست سرود - پلاک ۸ - واحد ۱ تلفن: ۶۶۹۶۰۱۷۵
فروشگاه و نمایشگاه دائمی کتاب تهران: میدان انقلاب - ابتدای خیابان درری جاوید (اردیبهشت) - پلاک ۶۳ تلفن: ۶۶۴۸۷۵۷۱ - ۶۶۴۱۵۸۴۱

نام کتاب: درس، فکر، آزمون پایه ششم ابتدایی (جلد دوم)

پدیدآورندگان: عباس کولیوند، ابراهیم مهرپاک، علی رشیدی یکتا، حمیدرضا کریم‌نژاد اصفهانی، معصومه مهدویان

زیر نظر: دکتر مهدی شاگردی (شاکری)

ناشر: تیزهوشان

واژه‌نگاری و صفحه‌آرایی: تیزهوشان

شمارگان: ۳۱۰۰

لیتوگرافی / چاپ / صحافی: سرمدی - عطف

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۴ (رحلی) تک رنگ

قیمت: ۷۵۰۰ تومان

کلیه حقوق این اثر متعلق به ناشر بوده و هرگونه نسخه‌برداری و تکثیر از کل یا جزء آن براساس قانون نشر مصوبه‌ی مجلس شورای اسلامی پیگرد قانونی دارد.

اگر به شما بگویند، «فرزند شما تیزهوش است» چقدر خوشحال می‌شوید؟ البته شاید خلاف آن، یعنی شنیدن این که شما دارای فرزندی با توان هوشی پائین هستید، سبب نگرانی خاطر شما شود!

بسیار اتفاق می‌افتد که علائق و عواطف مادرانه یا پدرانه‌ی ما، بر واقعیت‌های موجود در فرزندانمان غالب می‌شود و بدون اطلاع از معیارهای لازم، آنان را افرادی خارق‌العاده به حساب می‌آوریم؛ و برعکس، در مواردی عدم انطباق اعمال و رفتار فرزندانمان با بعضی از انتظارات ذهنی ما که معمولاً جنبه‌ی مقایسه‌ای هم دارد، باعث شکستگی برای بچه‌ها می‌شود. بدون شک، داشتن اطلاعاتی هرچند کلی درباره‌ی مقوله‌ی هوش و تیزهوشان، می‌تواند بسیاری از سؤال‌ها و نگرانی‌های ما درباره‌ی فرزندانمان را برطرف کند.

هوش، تیزهوش و فرضیه‌ی هوش هفت؟

هوش، از واژه‌ها و مفاهیمی است که ارائه‌ی تعریف و حدی برای آن، سال‌ها مورد بحث روانشناسان بوده و با توجه به پیچیدگی ابعاد وجودی انسان، از جنبه‌های مختلفی تعریف شده است.

اگرچه ارائه‌ی تعریف واحدی از هوش، سال‌ها به طول انجامید، اما ادبیاتی ساده و اجمالی می‌توان این چنین بیان داشت که «هوش مجموعه‌ای از توانمندی‌های وجودی هر انسان است که به صورت سازگاری با محیط نما می‌شود».

ما با هوش به حل مسائل و ارائه‌ی راه‌کارهایی در زندگی و گاهی بروز نوآوری و خلق آثار هنری می‌پردازیم. در سخنوری و ایجاد ارتباطات اجتماعی و همین‌طور برای پاسخ به چارهایی که در ذهن‌مان به دلیل دقت بصری به محیط اطراف رخ می‌دهد، نیز از هوش خود استفاده می‌کنیم. با این تعریف و تفصیل، اصطلاح **تیزهوش** و نخبه به افرادی اطلاق می‌شود که در توانایی‌های یاد شده، برجستگی بیشتری داشته باشند.

تحقیقاتی که طی سالیان اخیر درباره‌ی واژه‌ی هوش به عمل آمده سبب پدید آمدن نظریات مختلفی شده است از جمله این که زمانی تصور می‌شد، هوش هر فرد کاملاً ارثی است و تأثیرات محیطی در آن نقشی ندارند، اما با گذشت زمان و تحقیقات بیشتر، امروزه اعتقاد بر این است که در میزان بروز توان هوشی هر فرد، علاوه بر ارث، محیط هم بسیار مؤثر است. هرچند میزان نقش هر کدام قابل تأمل است، اما واقعیت این است که نقش محیط (اعم از خانواده/ مدرسه/ محیط اجتماعی)، علاوه بر آن که می‌تواند نقش مؤثری در بروز استعدادها داشته باشد، به همان اندازه نیز می‌تواند به صورت مهار استعدادهای بالقوه اثرگذار باشد. بدین سبب، لازم است در اظهار نظر راجع به توان ذهنی فرزندانمان مراقب باشیم تا معیار سنجش آن را محدود به یک بُعد از هوش مثل هوش ریاضی و منطقی نکنیم. چرا که با فرضیه‌های قابل تأمل امروزه و موضوع هوش هفت‌گانه (ریاضی منطقی/ فضایی/ هنری/ جسمی - حرکتی/ درون فردی/ اجتماعی و هوش کلامی) چنین برخوردی منطقی نخواهد بود.

تست‌های هوش IQ

بسیاری از اولیا علاقه‌مندند بدانند فرزندشان از نظر هوشی در چه وضعیتی قرار دارد. هرچند بیش از یک‌قرن از ابداع آزمون‌های هوش می‌گذرد، (اولین آزمون هوش در سال ۱۹۰۵ میلادی در فرانسه منتشر و به نام بینه - سیمون به ثبت رسید) اما آزمون‌های هوش به مرور زمان تکامل یافته و تغییرات عمده‌ای به خصوص در جهت رفع ضعف‌های مربوط به خلاقیت در آن‌ها ایجاد شده است.

امروزه آزمون‌های هوش در مراکز آموزشی کشور ما نیز بسیار متداول شده و اصطلاح بهره‌ی هوشی برای بیش‌تر اولیا واژه‌ای آشنا است.

اندازه‌گیری و سنجش هوش با روش‌های مختلفی در کشور ما انجام می‌گیرد، اما باید در نظر داشت که انطباق صحیح آن‌ها با مسائل فرهنگی، اجتماعی و البته میزان مهارت شخص تست‌گیرنده در اعتبار این آزمون‌ها نقش تعیین‌کننده‌ای دارد.

اصطلاح بهره‌ی هوشی (I.Q)، در واقع حاصل عبارت $\frac{\text{سن عقلی (Mental Age)}}{\text{سن تقویمی (Chronological Age)}} \times 100$ است. در این فرمول عدد ۱۰۰ به‌طور قراردادی برای نشان‌دادن بهره‌ی هوشی در نظر گرفته می‌شود. عدد ۱۰۰ برای کودکی با بهره‌ی هوشی عادی در نظر گرفته شده و بر این اساس، بهره‌ی هوشی کمتر از ۱۰۰، به معنای آن است که فرد از گروه سنی خود عقب‌تر و بهره‌ی هوشی بالای ۱۰۰ به معنای بالاتر بودن فرد از نظر هوشی نسبت به گروه سنی خود است.

لازم به‌ذکر است، امروزه با توجه به موضوع هوش هفت‌گانه، روانشناسان بر این اعتقادند که هوش انسان، پیچیده‌تر از آن است که بتوان آن را در یک آزمون نود دقیقه‌ای سنجید!!

معیارهای تشخیصی تیزهوشان؛

باید توجه داشت که تعداد افراد تیزهوش نسبت به کل جمعیت بشر بسیار اندک است و معمولاً در آمارهای ارائه شده، اختلاف نظرهای زیادی وجود دارد که البته پیچیدگی این مهم‌ترین علل این اختلاف نظرهاست. چنانچه در موارد بسیاری استعدادهایی از بعضی افراد بروز کرده که تصور آن هم به ذهن نمی‌رسیده است. بر اثر که در دوره‌های مختلف، معیارهای ارزشی متفاوت بوده و همین امر در تعیین و ارائه‌ی معیارهای تشخیصی اثرگذار بوده است. هم‌چنین، بعضی سعی در تلاش و اثر آن در بروز استعدادها و توانمندی‌های بشری را نیز نباید از نظر دور داشت. هرچند معیارهای بسیاری برای تعیین تیزهوشی ذکر شده است، اما از موارد تشخیصی که در حال حاضر در بین روانشناسان مطرح است شش معیار ذیل جایگاه مهم‌تری داشته که عبارت است از:

(۱) بالا بودن هوش عمومی یا توانایی ذهنی عام

(۲) دارا بودن جوهره‌ی مدیریتی

(۳) علائق هنری (به‌صورت خودجوش)

(۴) بالا بودن قدرت روان‌تنی (psychomotor)

(۵) پیشرفته‌ی تحصیلی بودن

(۶) تفکر خلاق بالا

قابل ذکر است که هرکدام از معیارهای فوق قابل بحث و تأمل بوده که در این پیش‌گفتار جای پرداختن به آن نیست.

هوش هیجانی (Emotional Intelligence) EIQ

در چند دهه‌ی اخیر بررسی‌هایی روی افرادی صورت گرفته که با وجود دارا بودن ضریب هوشی (IQ) بالا در کودکی، در بزرگسالی افراد موفق نبوده‌اند و برعکس افراد موفق بزرگسالی که در کودکی از نظر ضریب هوشی در حد معمولی بوده‌اند. این واقعیت توجه دانشمندان را به‌سوی موضوع مهمی معطوف داشت که «هوش هیجانی» نام گرفت.

وجود هیجانات درونی در انسان، کنترل و عدم‌کنترل آن‌ها واقعیتی است که تأثیر آن در شکل‌گیری شخصیت، موفقیت یا عدم موفقیت اجتماعی بسیار نقش‌آفرین است. بدین خاطر امروزه به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل موفقیت‌های فردی و اجتماعی برای آن اهمیت بسیار زیادی قائل شده‌اند.

واقعیت این است که هیجانات با انسان همراه است و دلیلی بر مهار و یا از بین‌بردن آن نیست، بلکه معقول‌تر «کنترل» آن‌ها است. بی‌تردید مهار هیجانات باید از درون انسان آن هم به‌وسیله‌ی قدرت «عقل و خرد» صورت گیرد که در این حالت، نقطه‌ی تلاقی عقل و هیجانات، مولد پدیده‌ی

هوش هیجانی خواهد شد و این پدیده آنقدر با اهمیت است که امروزه نقش آن را در موفقیت‌های فردی و اجتماعی بسیار بیش‌تر از ضریب هوشی (IQ) می‌دانند.

در نظر داشته‌باشیم که دوره‌ی کودکی بهترین زمانی است که می‌توان به موضوع هوش هیجانی توجهی خاص کرد، ضمن این‌که این پدیده قابل تقویت و رشد هم هست! بدین علت نقش ما اولیا در آموزش فرزندانمان در جهت کنترل هیجانات و در نتیجه افزایش هوش هیجانی آن‌ها بسیار با اهمیت است.

تیزهوشان و تاربخچه‌ی جهانی آن؛

تیزهوش‌ها همان‌هایی هستند که همیشه در طول تاریخ توجه بسیاری را به خود جلب کرده‌اند. چنانچه کنفوسیوس در چین و افلاطون در یونان به این قشر توجه ویژه‌ای داشته‌اند. افلاطون معتقد بود باید به افراد نخبه فلسفه آموزش داد و مسئولیت‌های حکومتی را به آن‌ها سپرد.

توجه به افراد نخبه، جداسازی و آموزش‌های ویژه به کودکان سرآمد و تیزهوشان تقریباً به حدود یک قرن پیش برمی‌گردد، چنانچه براساس مستندات تاریخی، اولین مدرسه‌ی تیزهوشان به‌طور رسمی در اوایل قرن بیستم در امریکا پایه‌گذاری شد و سپس در دیگر کشورها توسعه یافت.

جالب آن که، در همان سال‌ها مطالعات و تحقیقات بسیاری در رابطه با عملکرد و میزان تأثیر این افراد بر پیشرفت جامعه انجام گرفت. از جمله در یک پروژه‌ی تحقیقاتی که حدود ۴۰ سال به‌طول انجامید و بررسی ۱۵۰۰ تیزهوش ۱۰ ساله را در چهل‌سال پیگیری کرد، نتایج ارزنده‌ای از اثرات این قشر در پیشرفت علم و صنعت و تکنولوژی در کشور امریکا به‌جای گذاشت که از آن پس همچنان نوع توجه به آن‌ها بسیار ریزبینانه‌تر ادامه پیدا کرد.

لازم است بدانید، عده‌ای پیشرفت امریکا را تا حد زیادی مرهون تفکر و توجه به همین افراد می‌دانند.

در حال حاضر در بیش‌تر کشورهای پیشرفته، به‌جای خاصی را برای تربیت کودکان نخبه در نظر می‌گیرند.

ایران و استعدادهای درخشان

در کشور ما تاریخ تأسیس مدارس استعدادهای درخشان به قرن ۱۳ انقلاب اسلامی برمی‌گردد، آن هم محدود به تهران و سپس مشهد و کرمان. اما بعد از انقلاب شکوهمند اسلامی، در پی توجه بیش‌تر به موضوع استعدادهای درخشان، به همت مسئولان وقت، این مراکز تحت نام «سازمان ملی پرورش استعدادهای درخشان» (سمپاد) به‌طور کمی گسترش یافت، چنانچه علاوه بر مراکز استان‌ها در حال حاضر در بعضی از شهرستان‌ها که دارای شرایط لازم باشند نیز، این مراکز توسعه یافته است.

در حال حاضر در کشور ما معدل بالا در پایه‌های تحصیلی ششم ابتدایی و هفتم (توسطه ۱) جهت حضور در آزمون ورودی مقاطع متوسطه و دبیرستان پیش‌شرط لازم در نظر گرفته شده است. نکته‌ی قابل تأمل آن‌که شرایط پذیرش ورود به مراکز سمپاد در ایران، معیار پیشرفته‌ی تحصیلی بودن است که این خود جای تأمل دارد، زیرا در معیار پیشرفته‌ی تحصیلی باید به نظر داشته باشیم که: هرچند بیش‌تر تیزهوشان، پیشرفته‌ی تحصیلی هستند، اما هر پیشرفته‌ی تحصیلی الزاماً تیزهوش نیست!

هر چند حجم بالایی متقاضی و ظرفیت محدود این مراکز را در انتخاب این نوع سنجش نباید از نظر دور داشت.

قابل ذکر است که متأسفانه در حال حاضر در کشور ما مقطع ابتدایی مراکز استعدادهای درخشان به رسمیت وجود ندارد.

نکته‌ی قابل تأمل، ...

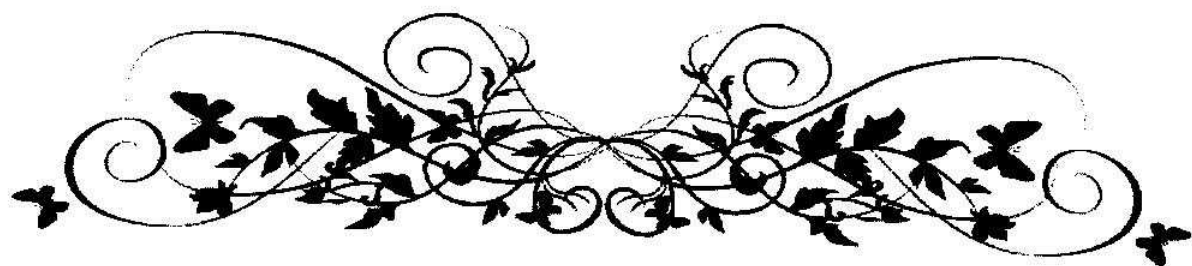
از موارد مهمی که امروزه در سیستم‌های نوین آموزشی دنیا در نظر گرفته می‌شود توجه به بُعد «**تفکر خلاق**» در بچه‌هاست. بر این مبنای سال‌هاست ایجاد آرامش و تنش‌زدایی از دانش‌آموزان در محیط‌های آموزشی از معیارهای قابل توجه آموزش کودکان سرآمد است.

آن‌شاه‌الله در کشور ما نیز این تفکر هر چه بیشتر عملی شود.

شاد و سربلند باشید.

دکتر مهدی شاکردی (نمونه)

تهران / چاپ اول / ۱۳۹۴

فهرست مطالب

۷ درس نامه

۱۸ آزمون مشورتی

۲۴ آزمون انفرادی

۳۴ پاسخ نامه

